

Сутність агрологістики та її сучасний стан в Україні

Лихолат С. М.¹, Миськів О. М.²

Опубліковано	Секція	УДК
30.12.2022	Економіка	658.7

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10122569>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті розкрито теоретико-прикладну сутність агрологістики, визначено її роль у АПК України, її структуру та чинники, що на неї впливають. Автори здійснили причинно-наслідковий аналіз впливу порушеної агрологістики України, внаслідок воєнного вторгнення, на зниження рентабельності агросектору. Зазначено, що сучасний стан агрологістики в Україні виявляє низку проблем, що ускладнюють та гальмують розвиток агросектору. Дослідження показало, що порушення і руйнування сталих логістичних ланцюгів, які забезпечували необхідні об'єми експорту, змусило аграріїв України шукати нові канали експорту збіжжя, внаслідок чого, агрологістика значно подорожчала. Визначено, що основною характеристикою агрологістики у 2022 р. стала перманентна нестабільність, яка призвела до багатомільйонних збитків виробників зернових культур та критичного зниження рентабельності агровиробництва. Це змусило аграріїв змінити структуру посівів та економити на добривах та засобах захисту рослин, що спричинить втрату майбутніх врожаїв. Результати дослідження засвідчили, що роль агрологістики є визначальною для забезпечення функціонування аграрної сфери України, зважаючи на її експортоорієнтованість. Тому держава повинна проводити активну роботу в напрямі збереження і збільшення експорту збіжжя.

Ключові слова: агропромисловий комплекс України, логістика, експорт, зерно, війна.

The essence of agrologistics and its current state in Ukraine

Annotation. The article reveals the theoretical and applied essence of agrologistics, defines its role in the agro-industrial complex (AIC) of Ukraine, its structure, and the factors influencing it. The agro-industrial complex of Ukraine is one of the key sectors of the national economy; however, its successful functioning requires an efficient logistics system. Therefore, researching the current state of agrologistics and studying its problems will help identify the main factors constraining the development of the AIC and develop strategies to improve logistical processes. While the agricultural sector of Ukraine has great potential for development, logistical issues can significantly limit its possibilities.

The purpose of this article is to investigate the theoretical and applied principles of the functioning of agrologistics in Ukraine as a fundamental component of the AIC, in the conditions

¹к.е.н., доц., доцент кафедри маркетингу і логістики, НУ «Львівська політехніка», <https://orcid.org/0000-0002-0517-6852>

²комерційний менеджер агрофірми ПП «Західний Буг», <https://orcid.org/0009-0006-3936-4006>

of full-scale aggression and disruption of the country's logistics infrastructure. The authors conducted a causal-analysis of the impact of disrupted agrologistics in Ukraine, resulting from wartime aggression, on the decrease in the profitability of the agricultural sector. It was noted that the current state of agrologistics in Ukraine reveals a number of problems complicating and hindering the development of the agricultural sector. The study revealed that the disruption and destruction of stable logistic chains that facilitated the necessary export volumes forced Ukrainian farmers to seek new export channels for grain, leading to a significant increase in the cost of agrologistics. It was determined that the main characteristic of agrologistics in 2022 became permanent instability, which led to multimillion-dollar losses for producers of grain crops and critically reduced the profitability of agribusiness. This compelled farmers to change the structure of crops and economize on fertilizers and plant protection products, resulting in the loss of future harvests.

The research results confirmed that the role of agrologistics is crucial for ensuring the functioning of Ukraine's agricultural sphere, considering its export orientation. Therefore, the state should actively work towards preserving and increasing grain exports, including the need to review and reduce the cost of agrologistics. **Keywords:** agro-industrial complex of Ukraine, logistics, export, grain, war.

Keywords: agro-industrial complex of Ukraine, logistics, export, grain, war.

Вступ

Традиційно Україна вважається аграрною державою, для якої сільське господарство в цілому, та вирощування зернових культур, зокрема, є галузями спеціалізації. Сприятливі природньо-кліматичні умови дають змогу вирощувати на території України достатні обсяги зернових, щоб забезпечити внутрішній попит, і експортувати. У довоєнні роки середньорічний показник зібраного збіжжя становив близько 70 млн. т, з яких врожай пшениці становив 22-28 млн. т. Майже 90% зібраної сільгосппродукції відвантажувалося на експорт. За підсумками 2021 р. Україна експортувала 50,8 млн. т зернових, з яких 90% – суднами через Чорноморські порти України [3]. При цьому залізничним транспортом було доставлено до портів 64% всього зерна, вантажними автомобілями — 27%, а річковим транспортом найменша кількість — 9% [4]. Тобто агрологістика України формується із залізничних, автомобільних та річкових перевезень, вартість яких закладена в основу собівартості продукції та впливає на кінцеву ціну.

Агропромисловий комплекс України є однією з ключових галузей національної економіки, проте для його успішного функціонування необхідна ефективна система логістики.

Агрологістика відіграє важливу роль у забезпеченні оптимальних логістичних процесів в агросекторі, що включає виробництво сільськогосподарської продукції, зберігання, транспортування та реалізацію. Відсутність чіткої логістичної системи призводить до збитків, затрат та втрати конкурентоспроможності на міжнародному ринку; недостатньо розвинена інфраструктура для зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції може призвести до втрат врожаю через неправильне зберігання або транспортування. Також існує проблема неефективності ланцюга постачання, яка може призвести до надмірного складування товарів або затримок у поставках. Це впливає на конкурентоспроможність продукції на ринку. Низький рівень технологічної оснащеності у галузі також ускладнює оптимізацію логістичних процесів.

Російське вторгнення в Україну порушило світовий устрій, зруйнувало фундамент мирного співіснування націй і стало причиною глобальних змін у всьому світі. Логістична сфера постраждала однією з перших через трансформацію, деструктивні зрушення та деформування ланцюгів поставок не лише в Україні, але й в усьому світі.

Світова логістична галузь зіткнулася з небаченими викликами, які сформували загальну економічну нестабільність на ринках. Зміни у логістичних ланцюгах спонукали до безпрецедентних наднаціональних рішень та вимагали швидкого реагування від урядів.

Руйнування усталеної транспортно-логістичної системи України, найбільше вплинуло на аграрне виробництво – експортоорієнтовані агропідприємства втратили можливість відвантажувати збіжжя через морські порти, виконувати контракти перед імпортерами та гарантувати продовольчу безпеку. Однак, це був короткий шоківий період для аграріїв, які швидко оговталися, побудували нові логістичні ланцюжки для експорту зерна та внутрішньої реалізації. Дунайські порти збільшили пропускну здатність в рази, нові пункти пропуску залізничного та автомобільного транспорту запрацювали на західному кордоні держави. З 1 серпня 2022 р. почав працювати «зерновий коридор» під егідою ООН, у межах якого українська аграрна продукція експортувалася через три морські порти Одеської області. До грудня 2022 Україна експортувала близько 28 млн т зернових та зернобобових, 75% з яких - морським шляхом (90% - до війни) [16]. Загальна вартість експорту агропродовольства України у 2022 р. становила 23,6 млрд дол. США (у 2021-му 27,3 млрд. дол США) [17]. Україна продовжила годувати світ та підтвердила звання гаранта світової продовольчої безпеки.

Тому дослідження сучасного стану агрологістики та вивчення її проблем дозволить виявити основні чинники, що обмежують розвиток АПК, та розробити стратегії поліпшення логістичних процесів. Такі заходи можуть включати впровадження нових технологій, розвиток логістичної інфраструктури та оптимізацію ланцюга постачання, що сприятиме підвищенню ефективності агросектору та його конкурентоспроможності на світовому ринку. Агросектор України має великий потенціал для розвитку, але проблеми з логістикою можуть суттєво обмежити його можливості.

В українській науці використовують поняття «аграрна логістика», «агрологістика», «логістика сільськогосподарських підприємств», по-різному вчені визначають їхню сутність, оскільки ця категорія є багатоаспектною [10]. Концептуальні засади логістики підприємств агропромислового комплексу висвітлені у працях Ордаш О., Єрмоленко О. [12], Плавінова В. [14], Жемойда Ю., Жуков В. [6], Мойсеєнко О., Харченко Є. [11], Переверзева Т., Степанова О. [13], Сумця О. [15], Костюк О., Шандрівська, О., Гринів, Н. [9] Колодійчук В. [8] та інші.

Метою даної статті є дослідити теоретико-прикладні засади функціонування агрологістики України, як базової складової АПК, в умовах повномасштабного вторгнення та порушення логістичної інфраструктури держави.

Результати

Сучасний розвиток ринкового економічного середовища обумовлює тісний взаємозв'язок між стадіями виробництва та розподілу суспільного продукту. Логістика виступає сполучною ланкою між постачанням і виробництвом, виробництвом і збутом, збутом і споживанням. Всі галузі економіки прив'язані до логістичних ланцюгів та залежать від сталості й стабільності їх функціонування. Аграрна сфера не стала виключенням. Специфіка аграрної галузі полягає в розгалуженості її виробничих процесів, локації окремих ланок виробничого процесу у різновіддалених місцях, значній тривалості виробничого процесу готової продукції, сезонності виробництва та залежності від багатьох зовнішніх чинників. У зв'язку з цим аграрна логістика часто виступає базовим механізмом, що підтримує життєздатність усієї агросфери.

Агропромислова логістика або агрологістика – це ефективна система матеріальних потоків від джерел походження сільськогосподарської продукції до кінцевих споживачів [1].

Агрологістику можна вважати як науково-практичний напрям у системі менеджменту суб'єктів господарювання агроринку, що надає можливість підвищення економічної ефективності за рахунок скорочення внутрішньофірмових витрат, пов'язаних з виконанням логістичних операцій і процесів під час виробництва, зберігання та переміщення агропродукції й інформації про неї на визначеному логістичному полігоні у встановлених часових межах, та забезпечення своєчасного й високого рівня якості обслуговування споживачів» [15].

Агрологістика – це галузь науки, що вивчає організацію та управління ланцюгом поставок продовольства. Вона охоплює всі етапи від вирощування сільськогосподарської продукції до її доставки споживачеві. Метою агрологістики є забезпечення ефективної та стабільної роботи всього ланцюга поставок продовольства.

Агрологістика дає змогу аграріям зосередити увагу на організації логістичного сектору безпосередньо для сільськогосподарської продукції. Агрологістика об'єднує сукупність логістичних функцій після збору врожаю, включаючи транспортування, обробку, зберігання, клімат-контроль і управління, а також організацію узгодженої взаємодії між цими видами діяльності, від збору врожаю до кінцевого споживача, а також постачання технологій, продуктів і послуг, які забезпечують виконання цих функцій та мають безпосереднє відношення до агроланцюга, агропродукції та якості продукції.

Особливості логістики в агропромисловому комплексі обумовлені умовами її функціонування:

- виробники сільськогосподарської продукції часто віддалені від шляхів сполучення та територіально розкидані;
- обсяги споживання матеріально-технічних ресурсів залежать від природних чинників та сезонності виробництва;
- обсяги виробництва сільськогосподарських підприємств визначаються наявністю ринків збуту, переробних потужностей, баз зберігання сировини і кінцевої продукції;
- розвиток міжрегіональних і міжнародних зв'язків з постачання сільгосппродукції [5].

Отже, агрологістика пов'язана із застосуванням логістичних методів і інструментів у сільськогосподарському виробництві, спрямованих на мінімізацію витрат праці, ресурсів, транспортних витрат, шляхом оптимізації маршрутів транспортування, і в кінцевому результаті зниження собівартості сільськогосподарської продукції.

Агрологістика зосереджена на забезпеченні ефективної та стійкої роботи ланцюжка постачання аграрної продукції шляхом використання сучасних технологій та оптимізації логістичних процесів. Вона допомагає забезпечувати стабільність поставок продовольства, підвищувати ефективність виробництва та зменшувати витрати на транспортування та зберігання продуктів. Агрологістика сприяє підвищенню якості та безпеці продуктів харчування та спонукає до зменшення негативного впливу на довкілля.

Основним завданням агрологістики є опис технічних та технологічних основ логістичних систем, а саме складів, засобів транспорту та їхнього застосування упродовж різних сезонів для транспортування сільськогосподарської продукції з економічною ефективністю, використовуючи технічні та технологічні основи виробничих та переробних логістичних систем відповідно потреб споживчого ринку.

Розвиток агрологістики на засадах сталого розвитку повинен забезпечувати поєднання таких завдань: економічних (зменшення витрат, підвищення прибутковості, зниження втрат агропродукції, збільшення частки доданої вартості), екологічних (мінімізація негативного впливу на довкілля, збереження та відновлення природних

ресурсів) та соціальних (створення нових робочих місць та соціальної інфраструктури) [9].

Агрологістика дозволяє поліпшити ефективність транспортування і зберігання сільськогосподарської продукції в Україні. Логістика проникає в усі сфери діяльності підприємства: охоплює процес планування, реалізації, контролю витрат, переміщення та зберігання матеріалів і готової продукції, а також пов'язаної з ними інформації про постачання товарів від місця виробництва до споживача.

Основна структура агрологістики включає наступні ланки:

1. Виробництво сільськогосподарської продукції – це перша ланка в агрологістичному ланцюзі. В Україні вирощуються різні види культур, такі як зернові, овочі, фрукти, ягоди, тварини тощо.

2. Збір та переробка сільськогосподарської продукції – це наступний етап в агрологістичному ланцюзі. Україна має розвинену мережу підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, таких як елеватори, млини, маслозаводи, консервні заводи, м'ясокомбінати тощо.

3. Логістика – це важлива складова агрологістики, яка включає в себе транспортування, зберігання та розподіл сільськогосподарської продукції. Україна має розвинену мережу транспортних підприємств, складів та інфраструктури для зберігання та транспортування продукції.

4. Маркетинг та продаж – це останній етап в агрологістичному ланцюзі, який включає в себе рекламу, продаж та розподіл сільськогосподарської продукції. Україна має розвинену мережу ринків, супермаркетів та інтернет-магазинів, які забезпечують продаж та розподіл продукції.

Всередині основних ланок агрологістики можемо виокремити ще цілу низку структурних елементів, які розкривають зміст основних ланок.

Усі структурні елементи агрологістики тісно взаємодіють між собою для забезпечення рентабельності агрологістики, ефективного продажу продуктів та задоволення потреб клієнтів у логістичному ланцюзі. Відобразимо структуру агрологістики за основними ланками на рис. 1.

Рис. 1. Структура агрологістики за ланками та складовими елементами

Джерело: власна розробка авторів

У наукових працях [8, 11, 12] найістотніші чинники впливу на ефективність логістичних систем підприємств АПК класифікуються наступним чином:

1) керовані внутрішньосистемні:

- організаційно-структурні: організаційно-правові форми всіх учасників логістичного ланцюга, а також система їх взаємовідносин, технічна озброєність, ступінь використання виробничих потужностей, прогресивність технологій;
- функціонально-економічні: ступінь лінійної впорядкованості всіх учасників логістичного ланцюга, а також узгодження їх потужностей;
- соціально-споживчі: форми організації праці, система управління виробництвом і реалізацією, забезпеченість персоналом та його кваліфікація, форми матеріального стимулювання праці, платоспроможність виробників на споживчому ринку;

2) некеровані зовнішньосистемні:

- ефективність державного регулювання;
- ступінь інтегрованості комплексу у світові логістичні системи;
- рівень розвитку інфраструктурного забезпечення АПК;
- параметри платоспроможного попиту на продовольчу продукцію.

Вважаємо, що автори перелічили майже усі чинники, що тією чи іншою мірою впливають на агрологістику, однак доцільно доповнити та конкретизувати цей перелік.

Основні чинники, що впливають на сучасну агрологістику України представлені у табл. 1.

Таблиця 1.

Основні чинники, що впливають на сучасну агрологістику України

Чинник	Вплив
Погода та кліматичні умови	Впливають на вирощування різних культур, врожайність та якість продукції
Політична ситуація	Нестабільність в політиці, військово-політична ситуація; часта зміна законодавства та регулювання ринку; унеможливлення ухвалення стратегічних рішень.
Економічна ситуація	Впливає на рівень інвестицій, визначає рівень оподаткування, впливає на формування конкуренції у галузі, на формування цін, забезпечення кредитами та фінансовою підтримкою.
Інфраструктура	Впливає на можливості транспортування та зберігання продукції
Правове регулювання	Впливає на умови виробництва та збуту продукції, а також на захист прав власності
Ринкові умови	Впливають на попит на продукцію, ціни та конкуренцію
Технології вирощування	Впливають на продуктивність та якість продукції, а також на витрати виробництва
Організаційна структура	Впливає на забезпечення ефективної координації між різними підрозділами компанії та зменшення затримки в логістичних процесах.
Логістична інфраструктура	Наявність власних складів, транспортних засобів та інших логістичних ресурсів впливає на ефективність логістичних процесів.
Якість продукції	Впливає на терміни доставки та витрати на зберігання.
Фінансові ресурси	Наявність достатніх фінансових ресурсів може забезпечити ефективну роботу логістичних процесів та зменшити затримки в доставці.

Джерело: власна розробка авторів

В даний час сучасний стан агрологістики в Україні виявляє ряд проблем, що ускладнюють та гальмують розвиток агросектору. Тому актуальним стає вивчення необхідності та ролі логістики для агросектору, а також пошук шляхів вирішення існуючих проблем.

Агровиробники у 2022 р. найбільше постраждали від пошкодженої агрологістики та нашвидку сформованих ланцюгів поставок, що призвело до неймовірних складнощів з експортом.

На момент збору врожаю 2022 року у сховищах України ще зберігалось зерно попереднього сезону, яке неможливо було вивезти з країни через війну. Частково врятував створений "зерновий коридор", налагодження експорту з портів залізницею. Попри те, Україна у 2022 р. змогла експортувати на 50% менше зерна, ніж у довоєнні часи [18].

Залізниця справді взяла на себе достатнє навантаження у той час, коли портова сфера не експлуатувалася на повну потужність. Однак важливо зрозуміти справжню вартість для аграрного бізнесу такої логістики та проаналізувати й оцінити її позитивні й негативні наслідки для аграріїв.

Перш за все, логістика 2022 р. для агробізнесу характеризувалася непередбачуваністю, нестабільністю та невизначеністю.

Перевезення зернових у 2022 «Укрзалізницею» усі учасники ринку характеризували як повний хаос! Агровиробників не знали, коли зможуть відвантажити зерно, коли воно перетне кордон, коли буде доставлене до замовника. Дефіцит вагонів та їх простоювання в черзі на кордоні позбавили можливості дотримуватися термінів угод, та планувати роботу підприємства.

Непрогнозованість агрологістики призвела до втрати виробниками багатьох форвардних контрактів, які неможливо укласти, не знаючи заздалегідь вартість та терміни доставки вантажу. Через це контракти на українське зерно вимушено перейшли з форвардних ринків у спотовий ринок, де товари продаються з великою знижкою. Тобто ринок дорогого зерна для українських аграріїв став недоступним через логістичну нестабільність, що також призвело до фінансових втрат і зниження рентабельності зернових культур.

Непередбачуваність агрологістики у 2022 р. досить часто була результатом простою залізничних вагонів у величезних заторах на пунктах пропуску, які технічно не могли збільшити пропускну здатність [17]. Тривалі простої в чергах призводили до непоодиноких випадків псування зерна, його зворотного транспортування виробнику з претензіями та штрафами. Це також призводило до витрат і без того нерентабельного зернового виробництва.

Таким чином, новою реальністю агрологістики України у 2022 р. стала перманентна нестабільність, яка призвела до багатомільйонних збитків виробників зернових культур - розмір непрямих втрат аграріїв від порушень в логістиці та зниження цін на експортно орієнтовані товари становив 18,5 млрд. дол. [16].

Попри непрямі втрати аграріїв від нестабільності агрологістики, прямі логістичні витрати теж значно зросли у 2022 р., скорочуючи прибутки агровиробників.

Найбільше зростання відбулося у тарифах на залізничні перевезення. За даними Української зернової асоціації (УЗА), зростання вартості залізничної логістики (збільшення тарифів на 70% з 29 червня 2022 року) для зернових вантажів призвело до додаткових витрат аграріїв на суму \$120 млн на рік. Причому, як свідчать дослідження залізничної логістики, мінімум четверта частина цих витрат не виправдана через незадовільну організацію перевезень [1].

Проте ціна залізничних перевезень складається не лише із залізничного тарифу на перевезення. Сільгоспвиробники, що не мають власного вагонного парку, змушені брати

вагони в оренду у «Укрзалізниці», відтак вартість транспортування для них складається з тарифу на перевезення та добової вартості оренди вагонів (так званої вагонної складової), яка у пік сезону зросла з 2000 грн до 14 600 грн або у 7 раз! [3].

Статистика відзначила катастрофічне падіння рентабельності аграрного виробництва в Україні. Настільки, що на кінець 2022 і на 2023 рік більшість аграріїв планували скоротити обсяги посівів – і не лише через війну.

Проблеми в агрологістиці та її надмірне здорожчання призвели до ланцюгової реакції, що зумовила значні зміни у структурі посівів в Україні та зниження майбутньої врожайності в результаті недотримання технології вирощування.

Так, більшість аграріїв задекларували відмову від вирощування пшениці і кукурудзи в майбутньому сезоні через занадто високі логістичні витрати та нерозв'язані проблеми з відвантаження на експорт. Якщо у 2023 р. умови агрологістики не зміняться, то вирощування цих культур є заздалегідь збитковим.

Лише незначна частина аграріїв України налаштовані сіяти пшеницю і кукурудзу, до чого спонукають вимоги сівозміни та виклики продовольчої безпеки. Однак їх площі будуть суттєво зменшені. Агровиробники йдуть на певні ризики, оскільки сподіваються, що ціни на агропродукцію зростуть, а логістика покращиться у 2023 році завдяки пролонгації зернової угоди та більш тісній співпраці з країнами ЄС [18].

На кінець 2022 р. сформувалася тенденція по збільшенню посівів олійних культур – ріпака та соняшника. Зацікавленість у фермерів викликають посіви нішевих культур, що користуються сталим попитом і зручно транспортуються автомобільними шляхами: льон, гірчиця, бобові, круп'яні культури [18]. Проте для вдалого вирощування таких культур потрібно досконало володіти технологіями.

З іншого боку, відмова від сівозміни та значне зростання площі олійних культур призведе до зростання захворювань на полях та збільшення кількості шкідників, притаманних цим культурам. А це потребує додаткових витрат на обробку посівів зібраного збіжжя. Така ситуація у 2022 р. вже прослідковувалася в деяких господарствах Київської області.

Значне недоотримання коштів у 2022 р. вимагає від агровиробників суттєвої економії, що вже зумовлює заощадження на технологічних процесах вирощування – скорочуються витрати на добрива та засоби захисту рослин (ЗЗР), ціна на які зросла майже на 50%. Зрештою – це негативно позначиться на якості майбутнього врожаю та його обсягах.

Тобто агробізнес отримає непрямі збитки, точно підрахувати які можна буде лише в кінці 2023 р. За різними оцінками, вони можуть становити \$9,3–9,8 млрд, що дорівнює майже дворічному прибутку аграрних підприємств за минулі 2020 і 2021 роки. У ці витрати входять і недоотриманий врожай, і втрачене поголів'я худоби, і збитки переробної промисловості – тобто ситуація схожа із принципом доміно, коли падіння одного елементу (зокрема агрологістики) призводить до руйнування всієї галузі [3].

Таким чином, агрологістика у 2022 р. в Україні була порушена повномасштабним військовим вторгненням росії. Це призвело до порушення і руйнування традиційних логістичних ланцюгів, які забезпечували необхідні об'єми експорту, та змусило шукати нові способи та шляхи експортування збіжжя. Як наслідок, агрологістика подорожчала у 5-6 раз, а рентабельність агровиробництва безпрецедентно скоротилася. Це змусило аграріїв змінити структуру посівів та економити на добривах та ЗЗР, що спричинить втрату майбутніх врожаїв та зростання захворювань агропродукції.

Висновки

Агрологістика – новий прикладний напрям логістики, пов'язаний із застосуванням її положень і методів у сфері аграрного і агропромислового виробництва.

Це сучасний напрям у системі менеджменту суб'єктів господарювання агроринку, що надає можливість підвищення економічної ефективності за рахунок скорочення внутрішньо-операційних витрат, пов'язаних з виконанням логістичних операцій і процесів під час виробництва, зберігання та переміщення агропродукції й інформації про неї на визначеному ресурсі у встановлених часових межах, та забезпечення своєчасного й високого рівня якості обслуговування споживачів.

Агрологістика відіграє ключову роль у забезпеченні функціонування аграрної сфери України, зважаючи на її експортоорієнтованість. Попри усі проблеми та виклики 2022 р. агрологістика змогла забезпечити експортування 34,7 млн. т агро продукції України. Морський транспорт є основним для перевезення агропродукції, а тому повернення Чорноморських портів у логістичні ланцюги поставок є надважливим завданням сьогодні. У цьому контексті пролонгація «зернового коридору», а згодом і повне відновлення діяльності портової інфраструктури України є пріоритетним для держави. Окрім того, значне здорожчання логістики у 2022 р. відбулося саме через обмежену роботу портів та дефіцит потрібної кількості вагонів, чим скористався залізничний перевізник «Укрзалізниця» і підняв тарифи на перевезення та оренду вагонів. У результаті впливу сукупності форс-мажорних чинників та викликів агрологістики, які долали аграрії у 2022 р., рентабельність їх діяльності критично знизилася, що у багатьох випадках стало загрозою для існування агропідприємств. Це зумовило ухвалення рішень щодо зміни структури посівних культур на 2023 р., вимусило аграріїв скоротити витрати на добриво та ЗЗР, а також на технічне оновлення виробництва.

Отож, щоб українське зерно було на світових ринках необхідно переглянути та здешевити агрологістику. А тому у 2023 році має відбутися докорінна реформа залізничного транспорту та технології перевезення, щоб у майбутньому убезпечити аграрну галузь від негативних наслідків та величезних збитків, та відновити ефективну агрологістику. Адже логістика має обертатися навколо вантажу, і виробника, який фінансує всю логістику. Залізниця, порти, експедитори, митники, автомобільні перевізники - всі, учасники логістичного ланцюжка, повинні лише забезпечувати переміщення виробнику виробленого вантажу, доставляти його на ринок, згідно з експортних контрактів та ін., оскільки вони існують за рахунок виробників.

Список використаних джерел

1. Kiladze, A. B. Agrolistics in the agriculture system: from history to the prospects. *Espacios*, 2017. 38(32), 7.
2. Klepacki B. (). Miejsce i znaczenie logistyki w agrobiznesie. *Zeszyty naukowe SGGW, Seria Ekonomika i Organizacja Logistyki*. 2016. nr 1(1), s. 7 – 18. ISSN 2543-8867.
3. Аграрії зазнають найбільше збитків через порушену логістику. Чи можна цьому зарадити навіть під час війни?. URL: <https://mind.ua/publications/20250442-agrariyi-zaznayut-najbilshe-zbitkiv-cherez-porushenu-logistiku-chi-mozhna-comu-zaraditi-navit-pid-chas>
4. Агробізнес України під час війни. Інфографічний довідник 2021–2022. URL: https://agribusinessinukraine.com/get_file/id/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2022.pdf
5. Гуменюк А. В., Гарматюк О. В. Формування та організація логістично-збутових систем для підприємств АПК. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Випуск 3(20). С. 99–102.
6. Жемойда Ю., Жуков В. Логістика в аграрному виробництві: теорією та практикою. К.: Аграр Медіа Груп, 2019.

7. Західні кордони недоінвестовані, тому система дала збій. URL: <https://agroportal.ua/publishing/lichnyi-vzglyad/vidsutnist-groshey-logistiki-ta-zaminovani-polya-problemi-agrosektoru-pochnutsya>
8. Колодійчук В. Менеджмент логістичних систем підприємств АПК. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 2016. Vol. 2, No. 4, С. 106-117.
9. Костюк О., Шандрівська, О., Гринів, Н. Дослідження розвитку агрологістики на прикладі агропромислового комплексу України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*/ 2020. № 3(35), 1 т., С. 55-61.
10. Мальцев О. Логістичне забезпечення сталого розвитку аграрного сектора: проектний підхід. *Journal of Innovations and Sustainability*, 2021. 5(1), 04. Doi.org/10.51599/is.2021.05.01.04
11. Мойсеєнко О., Харченко Є., Ніколенко О. Логістика в АПК: теорія та практика. К.: Видавничий дім «ІнЖит», 2018. 442с.
12. Ордаш О., Єрмоленко О. Логістика і управління ланцюжками поставок в АПК. К.: ВД «Юніверс», 2018. 503с.
13. Переверзева Т., Степанова О. Логістика в агробізнесі: сучасний стан та перспективи розвитку. К.: КНЕУ, 2016. 298 с.
14. Плавінов В. Логістика в аграрному виробництві. Дніпро: Видавництво «Ліра», 2017. 406 с.
15. Сумець О. Агрологістика: необхідність і можливість розвитку. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. 2017. Vol. 3, № 3. С. 119-129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2017_3_3_11
16. Україна відвантажує «зерновим коридором» близько 75% від загального обсягу агроекспорту. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3683298-ukraina-vidvantazue-zernovim-koridorom-blizko-75-vid-zagalnogo-obsagu-agroeksportu.html>
17. Україна суттєво збільшила обсяг експорту зернових: що й куди продаємо (2022). Уніан. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/ukrajina-suttyevo-zbilshila-obsyag-eksportu-zernovih-shcho-y-kudi-prodayemo-novini-11692339.html>
18. Що таке агрологістика? URL: <https://latifundist.com/cards/1-hto-takoe-agrologistika>